

PRACE NAUKOWE

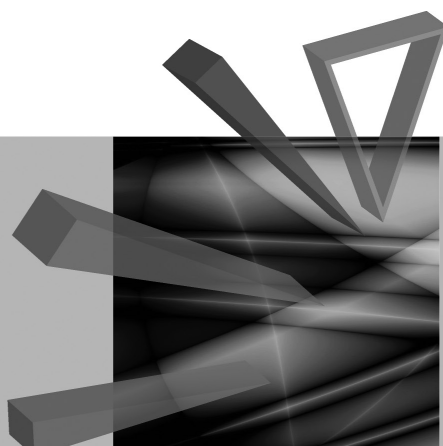
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

296

Kryzys finansowy a programowanie rozwoju jednostek przestrzennych

Redaktorzy naukowi

Stanisław Korenik

Anna Mempel-Śnieżyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: K. Halina Kocur

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-318-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Agata Bury: Deficyt budżetowy w jednostkach samorządu terytorialnego na przykładzie województwa łódzkiego	11
Piotr Bury, Paweł Dziekański: Sytuacja finansowa powiatów województwa świętokrzyskiego w latach 2008-2010	24
Jacek Chądzyński: Współpraca polskich gmin z organizacjami pozarządowymi – prezentacja wyników badań	36
Adam Dąbrowski: Rewitalizacja jako instrument polityki rozwoju regionalnego w wymiarze lokalnym.	46
Niki Derlukiewicz: Działania podejmowane w Unii Europejskiej na rzecz wspierania innowacyjności gospodarki	56
Dariusz Głuszczyk: Strategia, polityka i system innowacji w regionie – ujęcie teoretyczne	65
Piotr Hajduga: Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce a kryzys finansowy i gospodarczy	76
Krzysztof Heffner, Brygida Klemens: Koncepcje zmian i nowe procesy przestrzenne na obszarach wiejskich w Polsce	90
Marian Kachniarz: Konsolidacja a efektywność w ochronie zdrowia	102
Magdalena Kalisiak-Mędelska: Idea miast partnerskich. Przykład Łodzi ..	113
Iryna Kaminska: Financial tools of stimulation of social and economic development of a region	129
Nadiya Khvyshchun: Sytuacja finansowa regionów Ukrainy: okres przed- i pokryzysowy	139
Brygida Klemens: Dostęp do usług publicznych na obszarach wiejskich województwa opolskiego	151
Stanisław Korenik: Globalizacja i gospodarka oparta na wiedzy a nowa przestrzeń gospodarcza	164
Lubov Kovalska: Questions of the assessment and building of Ukraine regions competitiveness	176
Agnieszka Krześ: Rozwój infrastruktury transportu i łączności dużych miast Dolnego Śląska w dobie kryzysu	186
Andrzej Łuczyszyn: Globalizacja i lokalizm w rozwoju lokalnym – wybrane elementy	197
Marian Maciejuk: Fundusze unijne jako źródło zasilania budżetów jednostek samorządowych na Dolnym Śląsku	205
Anna Mempel-Śnieżyk: Władze samorządowe a programowanie rozwoju lokalnego	215

Katarzyna Miszczak: Sytuacja społeczno-gospodarcza polskich województw w dobie obecnego kryzysu finansowego	227
Jarosław Michał Nazarczuk: Specjalne strefy ekonomiczne motorem wzrostu w czasach kryzysu?	241
Mirosława Marzena Nowak: Wpływ spółdzielni mleczarskich na przemiany przestrzenne, ekonomiczne i środowiskowe we współczesnej gospodarce.....	251
Oğuz Özbek: Demarcation problem of spatial planning in the normative regions of Turkey: the provincial development strategy of Kayseri.....	261
Valentina Pidlisnyuk, Lesia Sokol: Approaches to the implementation of sustainable agriculture at the local level: case of Kyiv region, Ukraine	270
Andrew B. Pochtovyuk, Katerina A. Pryakhina: Regional aspects of the management of higher economic education in Ukraine.....	277
Aldona Podgórnai-Krzykacz: Samorząd gminny w relacjach z administracją rządową – prezentacja wyników badań	285
Jacek Potocki, Zbigniew Piepiora: Uwarunkowania rozwoju rekreacji zimowej we wschodnich Karkonoszach	295
Małgorzata Rogowska: Gospodarka oparta na wiedzy w dobie globalizacji	308
Karolina Rosomacha: Sytuacja Republiki Czeskiej w kontekście rozwoju regionalnego po roku 2000	317
Małgorzata Twardzik: Znaczenie centrów handlowych dla funkcjonowania jednostek osadniczych w strefie zewnętrznej metropolii w województwie śląskim.....	327
Kinga Wasilewska: Samorząd terytorialny kontra alternatywne metody finansowania	338
Marek Wojciechowski: Zamożność a koszt władzy samorządowej w dużych miastach polskich	348

Summaries

Agata Bury: Budget deficit in local government units on the example of Łódź Voivodeship	23
Piotr Bury, Paweł Dziekański: Financial situation of poviats in Świętokrzyskie Voivodeship in 2008-2010	35
Jacek Chądzyński: Co-operation between communities and non-governmental organizations in Poland – presentation of study results.....	45
Adam Dąbrowski: Revitalization as an instrument of regional development policy in the local dimension.....	55
Niki Derlukiewicz: Activities undertaken in the European Union to promote innovation	64

Dariusz Głuszcuk: Innovation strategy, policy and system in the region – theoretical approach.....	75
Piotr Hajduga: Special economic zones in Poland vs. financial and economic crisis.....	89
Krystian Heffner, Brygida Klemens: Concepts of changes and new spatial processes in rural areas of Poland	101
Marian Kachniarz: Consolidation vs. efficiency in health care	112
Magdalena Kalisiak-Mędelska: The idea of partner cities. The example of Łódź.....	128
Iryna Kaminska: Instrumenty finansowe stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.....	138
Nadiya Khvyshechun: Ukrainian regions financial situation: before and post-crisis period	150
Brygida Klemens: Access to public services in rural areas of Opole Voivodeship	163
Stanisław Korenik: Globalization and knowledge based on economy vs. new economic space.....	175
Lubov Kovalska: Kwestie oceny i budowania konkurencyjności regionów Ukrainy.....	185
Agnieszka Krześ: Development of transport and communication infrastructure in big cities of Lower Silesia in the time of crisis	196
Andrzej Łuczyszyn: Globalization and localism in local development – selected elements	204
Marian Maciejuk: European Union funds as the supporting source for budgets of self-government units in Lower Silesia region	214
Anna Mempel-Śnieżyk: Local authorities vs. local development programming	226
Katarzyna Miszczak: Social and economic situation of Polish voivodeships in the present financial crisis	240
Jarosław Michał Nazarczuk: Are Polish Special Economic Zones growth poles at the time of austerity?.....	249
Mirosława Marzena Nowak: Influence of dairy cooperatives on space, economic, and environmental changes in modern economy.....	260
Oğuz Özbek: Problem rozgraniczania planowania przestrzennego w normatywnych regionach Turcji: lokalna strategia rozwoju Kayseri.....	269
Valentina Pidlisnyuk, Lesia Sokol: Podejścia do wdrażania zrównoważonego rozwoju w rolnictwie na poziomie lokalnym na przykładzie regionu kijowskiego – Ukraina	276
Andrew B. Pochtovyuk, Katerina A. Pryakhina: Regionalne aspekty zarządzania wyższą edukacją ekonomiczną na Ukrainie	284
Aldona Podgórnjak-Krzykacz: Local government in its relations with central government – presentation of survey results.....	294

Jacek Potocki, Zbigniew Piepiora: Conditions for the development of winter recreation in the eastern part of the Karkonosze Mountains.....	307
Małgorzata Rogowska: Knowledge based economy in the age of globalization	316
Karolina Rosomacha: Situation of regional development in the Czech Republic after 2000	326
Małgorzata Twardzik: Impact of shopping centers for the functioning of settlement units in the outer metropolitan area in Upper Silesian Voivodeship	337
Kinga Wasilewska: Local government vs. alternative financing methods.....	347
Marek Wojciechowski: Affluence vs. the cost of local government authority in Polish major cities.....	358

Brygida Klemens

Politechnika Opolska

DOSTĘP DO USŁUG PUBLICZNYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Streszczenie: Podstawowym celem artykułu było wskazanie obszarów wiejskich województwa opolskiego, w których dostęp do usług publicznych jest utrudniony. Obszary wiejskie tradycyjnie uważane są za biedniejsze i gorzej rozwinięte aniżeli miasta. Aby podnosić jakość życia na obszarach wiejskich, należy dążyć do podniesienia jakości usług publicznych i infrastruktury technicznej. W artykule omówiono charakterystykę obszarów wiejskich i typologię usług publicznych, która była wykorzystana w prowadzonym badaniu. Wykorzystano dane statystyczne oraz wyniki przeprowadzonych przez Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego ankiet. Ankiety realizowane były we wszystkich gminach województwa opolskiego i miały na celu zbadać opinię władz lokalnych w kwestii obszarów problemowych w ich funkcjonowaniu. Następnie dokonano analizy jakości dostępu wybranych czynników w następujących kategoriach usług: komunalnych, społecznych, administracyjnych.

Słowa kluczowe: usługi publiczne, obszary wiejskie, województwo opolskie, dostępność.

1. Wstęp

Celem opracowania jest wskazanie obszarów wiejskich w województwie opolskim o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług publicznych w wybranych kategoriach. Ponieważ obszary wiejskie rozumiane są tradycyjnie jako słabiej rozwinięte, dlatego polepszenie dostępu i jakości świadczenia usług publicznych ma istotne znaczenie dla ich rozwoju, a w przypadku regionu opolskiego służyć może również do powstrzymania odpływu migracyjnego. Przyczynkiem wykonania poniższej analizy było badanie ankietowe przeprowadzone w 2012 r. przez Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, które obejmowało identyfikację potencjałów i problemów rozwoju społeczno-gospodarczego województwa w ujęciu terytorialnym¹.

---

¹ Ankietyzacja nie dotyczyła *stricto* problemu dostępu do usług publicznych na obszarach wiejskich. Swoim zasięgiem objęła wszystkie układy lokalne (gminy oraz powiaty). Ankieta miała charakter bonitacyjny. Oceny były subiektywne i trudno porównywalne. Arkusz ankiety składał się łącznie z 89 pytań, z których każde oceniane było w skali -3 do +3. Wyniki ankietyzacji zostały porównane z zapisami w dokumentach strategicznych. Pełny opis badania znajduje się w raporcie przygotowanym na zlecenie UMWO: B. Klemens, *Analiza wyników ankietyzacji w zakresie identyfikacji potencjałów*

2. Charakterystyka obszarów wiejskich województwa opolskiego i wyznaczonych na nich domen problemowych

Zgodnie z przyjętą przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) definicją, za obszary wiejskie uznaje się gminy wiejskie i część wiejską gmin miejsko-wiejskich². Województwo opolskie cechuje centralne usytuowanie stolicy i równomierne usytuowanie ośrodków subregionalnych. W sieci osadniczej regionu dominują małe miasta, do 10 tys. mieszkańców, a osadnictwo wiejskie ma zwarty charakter. Cechą charakterystyczną jest najwyższy w kraju stopień urbanizacji wsi³. Sieć osadniczą można podzielić na 35 miast i 1191 miejscowości wiejskich⁴. Podział administracyjny województwa opolskiego obejmuje: 3 gminy miejskie, 32 gminy miejsko-wiejskie, 36 gmin wiejskich.

Na potrzeby niniejszego opracowania oraz uwzględniając metodologię przeprowadzonego przez UMWO badania⁵, wyniki ankiet odnoszą się do gmin wiejskich oraz gmin miejsko-wiejskich. Korzystając z danych GUS, starano się wyodrębnić odpowiedzi dot. obszarów wiejskich, jednak nie w każdym przypadku było to możliwe⁶.

Wsie stanowiące stolice gmin wiejskich pełnią funkcję ośrodków gminnych, które zaspokajają elementarne potrzeby swoich mieszkańców, m.in. takie jak: możliwość zrobienia podstawowych zakupów, podstawowa opieka medyczna i społeczna, edukacja podstawowa i gimnazjalna, opieka przedszkolna, załatwienie spraw administracyjnych (poziom lokalny).

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego wyróżnić można trzy obszary problemowe o znaczeniu ponadregionalnym, które dotyczą m.in. terenów wiejskich⁷: całe województwo jako obszar depopulacji; dolina Odry jako obszar związany z zagrożeniem powodziowym oraz stanowiący barierę komunikacyjną; obszary górskie i podgórskie, o słabej dostępności transgranicznej, i obszarów problemowych w województwie opolskim na poziomie gmin i powiatów, UMWO, Opole lipiec 2012 (niepublikowany).

² Obszary wiejskie wyodrębnione na podstawie podziału terytorialnego według TERYT. Zob. *Obszary wiejskie w Polsce. Studia i analizy*, GUS, Warszawa-Olsztyn 2011, s. 32.

³ Materiał roboczy do wypracowania diagnozy społeczno-gospodarczej województwa opolskiego w ramach procesu przygotowania strategii rozwoju województwa opolskiego, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole styczeń 2012, s. 20 [niepublikowany].

⁴ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego. Synteza*, UMWO, Opole 2010, s. 6.

⁵ W przypadku odpowiedzi dla gmin miejsko-wiejskich nie wyodrębniano części dot. obszarów wiejskich.

⁶ Na przykład dane z rocznika statystycznego: *Województwo opolskie: podregiony, powiaty, gminy 2010* ujęte były jedynie w podziale na gminy miejskie, miejsko-wiejskie i wiejskie. Ponieważ najbardziej aktualna publikacja GUS dot. obszarów wiejskich obejmuje dane za 2009 r., w celu ich porównywalności, korzystając z rocznika statystycznego województwa opolskiego oraz danych BDL, również wybierano dane za rok 2009.

⁷ *Plan zagospodarowania...*, s. 13.

presji urbanizacyjnej i turystycznej w terenach o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Ponadto wyróżniono szereg obszarów problemowych o znaczeniu regionalnym⁸:

- aglomeracja opolska – obszar niedostatku funkcji metropolitalnych ze słabym centrum i brakiem integracji wewnętrznej, o słabej infrastrukturze komunalnej i transportowej oraz niskim poziomie inwestycji i wysokim stopniu migracji;
- kędzierzyńsko-strzelecki obszar problemowy, dla którego priorytetem powinno być integrowanie zagospodarowania z nowoczesnym transportem;
- brzesko-grodkowski obszar problemowy, wymagający integracji zagospodarowania z nowoczesnym transportem i zapewnienia standardów środowiskowych, zdrowotnych i bezpieczeństwa mieszkańców;
- północny obszar problemowy, zdominowany rolnictwem i leśnictwem, obejmujący problemy skomunikowania z osią rozwoju regionu, unowocześnienia tradycyjnych funkcji (rolnictwo, leśnictwo) i rozwoju funkcji pozaleśnych i pozarolniczych;
- południowy obszar problemowy, gdzie konieczna jest poprawa zewnętrznej dostępności obszaru, zarówno z osią regionu (aglomeracja opolska, węzły autostrady A4), jak i z Republiką Czeską. Występuje tu potrzeba restrukturyzacji rolnictwa i przeciwdziałania zagrożeniom środowiskowym wynikającym ze splotu wód powodziowych w dolinach rzek górskich.

Część z wymienionych tu obszarów problemowych dotyczy utrudnionego dostępu do usług publicznych na obszarach wiejskich regionu opolskiego.

3. Charakterystyka oraz typologia usług publicznych – ujęcie teoretyczne

Pojęcie *usług publicznych* rozumiane jest bardzo szeroko. Usługi publiczne to system usług komunalnych, społecznych i administracyjnych, w których ważną rolę z przyczyn ustrojowych, politycznych, społecznych, ekonomicznych, finansowych i ekologicznych odgrywają organy administracji rządowej i samorządowej⁹. Usługi publiczne obejmują dobra publiczne, z których korzystania niemożliwe jest wykluczenie kogokolwiek, a liczba osób z nich korzystających nie narusza uprawnień pozostałych¹⁰.

Zasadniczo usługi publiczne to każda czynność administracji publicznej (różnych szczebli) związana z dostarczeniem mieszkańcom określonego dobra¹¹. Istotą

⁸ Materiał roboczy do wypracowania..., s. 27 oraz *Plan zagospodarowania...*, s. 9.

⁹ G. Dziarski, W. Kłósowski, *Usługi publiczne, w tym komunalne*, FRDL, Agencja Wydawniczo-Reklamowa MT, Warszawa 2003, s. 8-9.

¹⁰ L. Borowiec, *Controlling w realizacji usług publicznych gminy*, Wolters Kluwer Business, Kraków 2007, s. 40.

¹¹ Np. wydawanie dowodów osobistych, sprzątanie ulic, dostarczanie wody, utrzymanie przedszkoli itp. Por. L. Borowiec, *wyd. cyt.*, s. 40.

usług użyteczności publicznej jest konieczność świadczenia tych usług nawet wtedy, gdy na rynku nie ma dostatecznej koniunktury w zakresie takich usług¹².

Do szerokiego katalogu usług publicznych zaliczyć możemy: edukację, ochronę zdrowia, system ubezpieczeń społecznych, pomoc społeczną, budownictwo i infrastrukturę (w tym mosty i drogi), kulturę (ochrona zabytków, promowanie i utrzymanie sztuki, np. teatry, muzea), bezpieczeństwo (m.in. policja, straż pożarna)¹³.

W literaturze przedmiotu wskazuje się na konieczność rozróżnienia potrzeb i pragnień¹⁴. Obywatele i sektor publiczny negocjują częstokroć, co jest potrzebą (na co wydać publiczne pieniądze w pierwszym rządzie), a co jest pragnieniem (na co wydawać pieniądze w przypadku, gdy można sobie na to pozwolić) w zakresie usług publicznych.

Część z usług publicznych przynależnych jest dla wszystkich obywateli (np. zamiatanie ulic, patroli policji), a inne tylko dla pewnych grup (np. zasiłki, edukacja szkolna). Może to rodzić wiele konfliktów, zwłaszcza w drugiej grupie użytkowników. Pogodzenie różnorodnych interesów wielu grup jest jednym z priorytetowych działań władz publicznych. Jest to szczególnie trudne w sytuacji ograniczeń budżetowych, kadencyjności władz i niestabilnej polityki, zmienności prawa, sporów na tle narodowościowym czy etnicznym bądź niskiej jakości kadry urzędniczej.

W zależności od szerokości administracji publicznej, można mówić o usługach publicznych realizowanych przez administrację rządową (m.in. obrona narodowa, bezpieczeństwo) bądź samorządową (m.in. edukacja podstawowa, kultura, opieka socjalna).

Usługi publiczne świadczone przez władze lokalne według kryterium rodzajowego dzielą się na¹⁵: usługi komunalne (techniczne), skierowane na zaspokajanie zbiorowych potrzeb bytowych społeczności¹⁶; usługi społeczne ukierunkowane są na rozwój życia społecznego wspólnoty lokalnej i służą zaspokajaniu potrzeb spo-

---

¹² M. Cichowicz, W. Dzierżanowski, M. Stachowiak, M. Zasłona, *Usługi użyteczności publicznej a pomoc publiczna*, Szkolenia, ekspertyzy i publikacje w zakresie pomocy publicznej dla UOKiK w ramach programu TransitionFacility PL2004/016-829.01.10, Rezerwa Elastyczna, 2006, s. 5.

¹³ K. Opolski, P. Modzelewski, *Zarządzanie jakością w usługach publicznych*, Wydawnictwa Fachowe CEDEWU, Warszawa 2004, s. 18.

¹⁴ W przypadku potrzeb w zakresie usług publicznych są to zazwyczaj usługi lub dobra rozumiane jako konieczne do przeżycia, które zawierane i zabezpieczane są w minimum socjalnym. Pragnienia natomiast to dobra bądź usługi, których ludzie pragną lub do uzyskania których aspirują (np. spełniają ambicje, ułatwiają rozwój, wzmacniają poczucie własnej wartości), ale które przez ogół nie są rozumiane jako zagwarantowanie potrzeb podstawowych. Por. więcej: K. Opolski, P. Modzelewski, wyd. cyt., s. 20.

¹⁵ L. Borowiec, wyd. cyt., s. 43-44, oraz B. Bińczycki, *Urząd gminy jako organizator usług publicznych*, [w:] *Organizacje komercyjne i niekomercyjne wobec wzmożonej konkurencji oraz wzrastających wymagań konsumentów*, pod red. A. Nalepki, A. Ujwary-Gil, Wyższa Szkoła Biznesu-National Louis University, Warszawa 2010, s. 22-23.

¹⁶ Do najważniejszych z nich zaliczamy: usługi wodociągowe, kanalizacyjne, zaopatrzenie w energię elektryczną, gospodarowanie odpadami, utrzymanie czystości oraz porządku, transport zbiorowy, utrzymanie dróg gminnych, utrzymanie zieleni publicznej, mieszkalnictwo komunalne, cmentarnictwo.

łecznych mieszkańców¹⁷; usługi administracyjne¹⁸. Nowym rodzajem usług są elektroniczne usługi publiczne.

Z powyższego zestawienia wynika, że katalog usług publicznych może być rozumiany bardzo szeroko, a związany jest z zadaniami, jakie realizują jednostki publiczne względem obywateli. Coraz większą rolę odgrywają elektroniczne usługi administracyjne. Analizując dokonane badania dot. dostępności usług publicznych¹⁹, można wnioskować, że na obszarach wiejskich takie analizy przeprowadzane są sporadycznie.

W opracowaniu posłużono się typologią usług publicznych świadczonych przez władze lokalne według kryterium rodzajowego: komunalne, społeczne i administracyjne.

4. Dostęp do usług komunalnych (wybrane wskaźniki)

Transport zbiorowy i utrzymanie dróg

Dostępność transportowa w znacznej mierze decyduje o możliwościach rozwojowych obszaru. Transport odgrywa dużą rolę w swobodzie przepływu osób, towarów i usług. W przypadku obszarów wiejskich nie wszystkie usługi publiczne muszą być zlokalizowane lokalnie, ale w takim przypadku przystępność transportowa, komunikacyjna np. do ośrodków subregionalnych, w których te usługi są dostępne, powinna być duża.

Województwo opolskie charakteryzuje się względnie wysokim stopniem rozwoju infrastruktury transportowej, jednak w porównaniu z ościennymi regionami sytuacja nie jest dobra. Relatywnie gęsta sieć komunikacji drogowej w regionie opolskim pełni w przeważającej mierze funkcję tranzytową wzdłuż osi wschód-za-

¹⁷ Do najważniejszych z nich zaliczamy takie, jak: edukacja, opieka i wychowanie, ochrona zdrowia, kultura, kultura fizyczna i rekreacja, pomoc i opieka społeczna, bezpieczeństwo publiczne, mieszkalnictwo.

¹⁸ M.in. wydawanie dokumentów na życzenie klienta niebędących decyzjami administracyjnymi, zezwoleniami lub koncesjami, np. dowody osobiste, prawo jazdy; usługi ewidencyjne danych uzyskiwanych bezpośrednio od klienta, np. rejestracji urodzeń, ślubów, rejestracji pojazdów; wydawanie pozwoleń i decyzji, np. dotyczących ochrony środowiska, budownictwa.

¹⁹ M.in.: *Raport – krajowe i zagraniczne doświadczenia w zakresie badania jakości usług publicznych i jakości życia*, IBnGR, Gdańsk wrzesień 2011; R. Tadeusiewicz, *Zinformatyzowane usługi publiczne w Polsce. Szanse, bariery i wyzwania dla administracji publicznej; Monitorowanie usług publicznych w miastach. Analiza porównawcza: kultura, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, transport*, Związek Miast Polskich, Poznań 1999; M. Kachniarz, *Efekt skali a efektywność usług publicznych*, [za]: J. Duda, A. Jeżowski, W. Misiąg, B. Nowak, J. Szlachta, J. Zaleski, *Mierzenie ilości i jakości usług publicznych jako element programu rozwoju instytucjonalnego*, IBnGR, Warszawa 2004; W. Wańkowicz, *Wskaźnik realizacji usług publicznych*, Program Rozwoju Instytucjonalnego, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Akademii Ekonomicznej w Krakowie, styczeń 2004; M. Czerwińska, M. Tomalak, *Mierzenie jakości usług publicznych w czterech gminach województwa pomorskiego. Wdrożenie systemu mierzenia jakości*, Prezentacja dostępna: http://www.popt.gov.pl/dzialaniapromocyjne/Documents/4Mierzenie_jakosci_uslug_publicznych_04062012.pdf.

chód²⁰. Przedstawiciele władz zgodnie przedstawiają stan techniczny dróg publicznych jako bardzo zły. Dotyczy to zarówno dróg łączących miejscowości z ośrodkiem gminnym, w którym można uzyskać dostęp do podstawowych dóbr publicznych, jak też łączących miejscowości z ośrodkiem powiatowym (dostęp dla mieszkańców obszarów wiejskich do szerszego katalogu dóbr i usług publicznych). Nieco lepiej przedstawia się ocena stanu technicznego dróg publicznych łączących miejscowości z ośrodkiem wojewódzkim, ale jest ona daleka od entuzjastycznej.

W zakresie komunikacji drogowej planowanych jest szereg inwestycji, których celem jest usprawnienie ruchu drogowego i zwiększenie dostępności transportowej i komunikacyjnej wszystkich obszarów regionu (w tym również w zakresie transportu lotniczego)²¹. W zakresie poprawy infrastruktury transportowej i komunikacyjnej całe województwo jest obszarem wymagającym zdecydowanych działań w tym zakresie.

Usługi wodno-kanalizacyjne i gospodarowanie odpadami

Infrastruktura komunalna swoim zakresem obejmuje przede wszystkim działania związane z zaopatrzeniem mieszkańców regionu w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, a także wiąże się z gospodarowaniem odpadami. Gęstość sieci wodociągowej w województwie opolskim jest statystycznie niska (72,2 km/100 km², co lokuje region na pozycji 11), ale skoncentrowane osadnictwo potrzebuje mniejszego kilometrażu sieci aniżeli zabudowa rozproszona²². Wskaźnik dostępu ludności do zorganizowanej sieci wodociągowej potwierdza to założenie (94,5% ludności regionu, z czego na obszarach wiejskich 91,2%). Jeśli chodzi o udział mieszkań wyposażonych w dostęp do instalacji wodociągowej, to w regionie wskaźnik ten wynosi 97,8%, z czego na obszarach wiejskich Opolszczyzny 95,8% (średnia w Polsce dla obszarów wiejskich to 88,0%)²³.

To, co stanowi problem w zakresie sieci wodociągowej, to niezadowalające stan techniczny, wiek i struktura materiałowa infrastruktury wodociągowej przesyłowej, jak również zbyt niska wydajność stacji uzdatniania wody. Uznać należy, że pomimo wysokich wskaźników dot. dostępu do sieci wodociągowej mieszkańców obszarów wiejskich, obszarem interwencji w zakresie poprawy jakości infrastruktury jest cały region.

Pod względem dostępu do podstawowej infrastruktury (dostęp do wodociągu sieciowego, ustępu, łazienki i centralnego ogrzewania) wieś opolska jest najlepiej

²⁰ Materiał roboczy do wypracowania..., s. 139.

²¹ *Plan zagospodarowania...*, s. 144-158.

²² Materiał roboczy do wypracowania diagnozy społeczno-gospodarczej..., s. 142.

²³ *Obszary wiejskie w Polsce...*, s. 123. W *Planie zagospodarowania...* wskazano cztery gminy, w których znajdują się miejscowości do zwodociągowania (6 miejscowości w gminie Gluchołazy, 2 w gminie Murów i po 1 w gminie Wołczyn i Olesno). Z wymienionych gmin jedynie Gluchołazy wskazały w przeprowadzonej ankiecie, że sieć wodociągowa stanowi duży problem rozwojowy.

wyposażoną wsią w kraju²⁴. Należy jednak podjąć kroki w celu wyrównywania dysproporcji w jakości i standardzie życia z obszarami miejskimi Opolszczyzny.

Sieć kanalizacyjna w województwie opolskim nie wykazuje tak dobrych wartości jak sieć wodociągowa. Sieć obsługuje 58,7% mieszkańców województwa (przy średniej krajowej 61,5%), w tym jedynie 27,1% na terenach wiejskich²⁵. Cały region wymaga więc wsparcia w zakresie sieci kanalizacyjnej.

Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków na obszarach wiejskich w Polsce to 16,5% ludności ogółem (przy średniej dla kraju 58,2%), natomiast w regionie opolskim na obszarach wiejskich 29,3% (średnia dla regionu to 63,6%)²⁶. Obszary wiejskie Opolszczyzny, pomimo lepszego wskaźnika, niestety wciąż mają w tym zakresie spore braki.

Infrastruktura przeciwpowodziowa

Obszarem interwencji obejmującym znaczną część województwa jest ochrona przeciwpowodziowa. Szczególne zagrożenie występuje w dolinie Odry i w dolinach jej dopływów: Psiny, Troi, Ostrej, Opawy, Opawicy, Białej Głuchołaskiej, Osobłogi, Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi i Stobrawy. Kwestia ochrony przeciwpowodziowej jest newralgiczna dla mieszkańców i władz lokalnych, co unaocznia wskaźnik 80% gmin, które uznają ten obszar za wymagający wsparcia.

Istotne znaczenie dla ochrony przeciwpowodziowej województwa opolskiego mają działania podejmowane na jego terenie (budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych, budowa i przebudowa polderów)²⁷, ale również poza jego granicami, a obejmujące m.in. budowę suchego zbiornika dolnego Racibórz na rzece Odrze (woj. śląskie) i Kamieniec Ząbkowicki na rzece Nysie Kłodzkiej (woj. dolnośląskie).

5. Dostęp do usług społecznych (wybrane wskaźniki)

Ochrona zdrowia

Kwestia ochrony zdrowia w zakresie dostępu do usług publicznych jest niezwykle istotna, wpływa bowiem na jakość i poziom życia obywateli. Śledząc dane statystyczne, przytoczyć można, że na jednego mieszkańca wsi w 2009 r. przypadało 3,2 porady lekarskiej (wobec 10,5 w mieście), ponadto zlokalizowanych było 16,6% ogólnej liczby aptek oraz 98,1% punktów aptecznych. Na jedną aptekę i punkt apteczny przypadało 5,1 tys. mieszkańców wsi, a w miastach 2,6 tys.²⁸. Można więc stwierdzić, że dostęp do usług medycznych na obszarach wiejskich w Polsce jest utrudniony.

²⁴ *Obszary wiejskie w Polsce...*, s. 194.

²⁵ *Materiał roboczy do wypracowania...*, s. 142.

²⁶ *Obszary wiejskie w Polsce*, s. 130-131.

²⁷ *Plan zagospodarowania...*, s. 34-36.

²⁸ *Obszary wiejskie w Polsce...*, s. 183.

Sytuacja województwa opolskiego w tym obszarze nie odbiega znacząco od średniej krajowej. W 2009 r. na obszarach wiejskich Opolszczyzny przypadało 10 686 osób na aptekę (przy liczbie 2377 mieszkańców w mieście) oraz 6468 osób na aptekę i punkt apteczny (przy liczbie 2377 w mieście)²⁹, co jest zdecydowanie złym wskaźnikiem. Bardzo źle wypada wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. ludności, który lokuje region na 13. miejscu³⁰.

Dane te oraz ogólne starzenie się społeczeństwa wskazują na konieczność podjęcia działań usprawniających tę sferę życia. Jest to szczególnie istotne zwłaszcza na obszarach wiejskich, gdzie dostęp do specjalistów jest utrudniony, a ludność typowo rolnicza boryka się z problemami finansowymi i społecznymi (np. brak opieki ze strony dzieci i wnuków, którzy pracują bądź na stałe przebywają za granicą). W tym względzie konieczne wydaje się podjęcie działań aktywizujących seniorów do życia społecznego oraz uświadamianie im konieczności profilaktyki i dbania o zdrowie psychofizyczne.

Zgodnie z opinią władz lokalnych³¹ dostęp do usług zdrowotnych wymaga wsparcia (73% gmin wskazało na taką potrzebę), ale analizując wypowiedzi udzielone w poszczególnych gminach, stwierdzić należy, że w żadnej z nich nie podkreślano, iż problem jest duży. W 16 gminach (23% gmin w regionie) określono, że problem ma wymiar średni³², a w 10 (14% gmin), że występuje, ale w małym zakresie³³. Takie różnice w ocenach wskazują jednoznacznie, że w opinii władz lokalnych obszar ten jest niewalczący i pomimo nie najlepszej sytuacji oczekiwane jest wsparcie w celu ułatwienia mieszkańcom dostępu do usług zdrowotnych.

Edukacja przedszkolna

Powszechnie uważa się, że wychowanie przedszkolne daje szansę na wyrównanie dysproporcji edukacyjnych dzieci w początkowym etapie nauczania. Dlatego też problem ten jest niezwykle istotny zwłaszcza na obszarach wiejskich, które tradycyjnie uważa się za zapóźnione w tym zakresie.

Jednakże ocena obszarów wiejskich województwa opolskiego w zakresie edukacji przedszkolnej jest bardzo wysoka³⁴. W regionie opolskim zdecydowanie przekroczono średnią krajową w zakresie odsetka dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w wieku 3-5 lat na 1000 dzieci w tym wieku.

Jednakże, pomimo dobrego dostępu do edukacji przedszkolnej, stan infrastruktury stanowi spory problem. Wskaźnik ten najgorzej oceniły te gminy, które

²⁹ Tamże, s. 119.

³⁰ Najbardziej brakuje specjalistów w zakresie: kardiologii, medycyny rodzinnej, medycyny sądowej, onkologii klinicznej, pediatrii, chirurgii ogólnej, nefrologii, gastroenterologii, angiologii, hipertensjologii, geriatryi. Por. *Obszary wiejskie w Polsce...*, s. 84.

³¹ Opinia wydawana była niezależnie od dokonanej oceny.

³² Należą tu gminy: Biała, Byczyna, Grodków, Kluczbork, Lewin Brzeski, Polska Cerekiew, Popielów, Pokój, Prudnik, Radłów, Rudniki, Skoroszyce, Świerczów, Ujazd, Walce, Zębowice.

³³ Branice, Dąbrowa, Gorzów Śląski, Lasowice Wielkie, Lubrza, Niemodlin, Nysa, Ozimek, Pakosławice, Prószków.

³⁴ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego...*, s. 175.

równocześnie najgorzej oceniły dostęp do edukacji przedszkolnej, a więc: Pokój, Niemodlin, Korfantów. Na średni wymiar tego problemu wskazały gminy: Rudniki, Zawadzkie, Prószków, Nysa, Pakosławice, Paczków.

Szkoły wyższe

Coraz więcej mieszkańców obszarów wiejskich podejmuje naukę w szkołach wyższych. Większość uczelni w regionie zlokalizowana jest na terenie Opola³⁵, co niestety dla mieszkańców obszarów znacznie oddalonych od centrum stanowi spore wyzwanie komunikacyjne, finansowe i społeczne. Peryferyjne położenie niektórych gmin wiejskich często skutkuje tym, że młodzież wybiera bliżej dla nich zlokalizowane ośrodki poza regionem: Wrocław, Katowice. Wyjazd na studia często zmienia się w emigrację definitywną, co jest zdecydowanie złym zjawiskiem. Działania, które mogłyby przeciwdziałać tym negatywnym tendencjom, to m.in.: usprawnienia w zakresie komunikacji, ulgi w dojazdach, ciekawe kierunki studiów, oferta dodatkowa (staże, praca, podwójne dyplomy, wyjazdy studyjne, certyfikaty), ciekawsza i tańsza oferta noclegowa w Opolu, uatrakcyjniona oferta kulturalna miasta.

Kultura

Jedną z najbardziej powszechnych form uczestniczenia w kulturze jest czytelnictwo. W 2009 r. większość, bo ponad 65,6% bibliotek publicznych w kraju, a także punktów bibliotecznych zlokalizowano na wsi³⁶. Przeliczając księgozbiór bibliotek publicznych w woluminach na 1000 ludności, stwierdzić należy, że na jednego mieszkańca obszarów wiejskich przypada więcej pozycji książkowych. Niestety, korzysta z niego zdecydowanie mniej ludności aniżeli w mieście, wypożyczając przy okazji mniejszą liczbę woluminów na czytelnika³⁷. Może to świadczyć o mniejszych potrzebach mieszkańców obszarów wiejskich w tym zakresie lub o niższej jakości księgozbiorów.

W przypadku dostępu do usług kultury wyższego rzędu na obszarach wiejskich sytuacja przedstawia się źle. Większość muzeów, kin i teatrów zlokalizowana jest w miastach, co nie przesądza o niemożności skorzystania z nich. W tym przypadku im bliżej miasta znajduje się obszar wiejski, tym lepszy dostęp do usług tego typu dla mieszkańców. Pod tym względem obszary wiejskie nie są samowystarczalne, ale uzależnione od jakości infrastruktury komunikacyjnej i transportowej z ośrodkami subregionalnymi.

³⁵ Uniwersytet Opolski, Politechnika Opolska, Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego Wydział Zamiejscowy w Opolu i Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu Wydział Zamiejscowy w Opolu oraz – poza Opolem: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Brzegu.

³⁶ *Obszary wiejskie w Polsce...*, s. 181.

³⁷ Tamże, s. 114-115.

6. Dostęp do usług administracyjnych (wybrane wskaźniki)

E-administracja

Z różnych badań wynika, że jakość usług świadczonych przedsiębiorcom przez lokalną administrację w województwie opolskim oceniona została najwyżej³⁸. Obecnie, jakość usług administracyjnych rozpatrywana jest pod kątem dostępności i aktualności informacji w sieci. Internet staje się pierwszym miejscem, w którym szukamy potrzebnych informacji. Ponieważ województwo opolskie od pokoleń jest regionem migracyjnym, dlatego też aktualnie migranci oczekują, że dzięki nowoczesnym technologiom będą mogli utrzymać więź z „małą ojczyzną” oraz będą mogli funkcjonować tak jak pozostali obywatele – tyle że poprzez sieć internetową (chodzi np. o płatność podatków, dostęp do bankowości elektronicznej, zakupy, lokalne gazety, zlecenie napraw, budowę lub remont domów itp.).

Aby jednak móc korzystać z narzędzi internetowych, potrzebna jest odpowiednia infrastruktura. W opinii władz lokalnych dostęp do Internetu szerokopasmowego jest co najmniej niski. Problem dostrzegany jest głównie w zachodniej części regionu. Łącznie 69% gmin wskazało, że problem ten wymaga interwencji. Z danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej z marca 2011 r. wynika, że dostęp do Internetu w województwie opolskim jest zadowalający. Głównym problemem jest niewystarczająca infrastruktura lub zły stan „ostatniej mili”, co uniemożliwia podłączenie do sieci wszystkich zainteresowanych³⁹.

Realizacja e-usług w urzędach gmin województwa opolskiego nie przedstawia się korzystnie. 20 układów lokalnych nie dostrzegło ani potencjału, ani problemu w tym obszarze, co może świadczyć m.in. o braku zrozumienia następujących zmian technologicznych lub o asekuracyjnym podejściu do problemu. Taki rozkład odpowiedzi sugeruje małe zrozumienie dla wyzwań pojawiających się przed społeczeństwem informacyjnym oraz nowoczesnymi urzędami. Jest to niepokojąca tendencja, ponieważ obawa przed wprowadzaniem zmian (czasami radykalnych) może skutecznie blokować realizację e-usług.

W związku z powyższym uznać należy, że cały obszar województwa stanowi obszar potencjalnej interwencji w odniesieniu do poprawy infrastruktury (internet szerokopasmowy) oraz kształcenia w zakresie wykorzystania nowych technologii komunikacyjnych.

³⁸ *Raport o sytuacji mikro- i małych firm w roku 2010*, Bank Pekao SA we współpracy z PBS DGA Sp. z o.o.; *Rozwój regionalny w Polsce. Raport 2009*. Min. Rozwoju Regionalnego, Warszawa, maj 2009, s. 153-154.

³⁹ Materiał roboczy..., s. 60 oraz <http://www.poig.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/dzialania.aspx> (dostęp 16.07.2012).

7. Wnioski

Kryzys finansowy zdecydowanie wpływa na alokację środków przez przedstawicieli władz publicznych. Warto jednak rozważyć kwestie, które bez zdecydowanej reakcji i wdrożenia inwestycji pogłębiają wykluczenie mieszkańców wsi w wielu aspektach.

Należy podkreślić, że dostępność wielu z usług publicznych na obszarach wiejskich nie wiąże się z ich lokalizacją literalnie na wsi, ale z łatwością dotarcia do najbliższego miasta, w którym te dobra lub usługi występują (np. część usług administracyjnych lub związanych z kulturą). Dostępność do wielu usług publicznych na wsi jest praktycznie równa dostępności do miejsc, w których te usługi są zlokalizowane. Oznacza to, że kwestią priorytetową jest dobre połączenie komunikacyjne i drogowe z ośrodkami świadczącymi tego typu usługi, a więc z siedzibami urzędów gmin, dużymi wsiami, miastami. Inną kwestią jest lokalizacja tych usług w ww. ośrodkach.

Często zdarza się, że usługi publiczne dla mieszkańców obszarów wiejskich zlokalizowane są na peryferiach lub w trudno dostępnych komunikacyjnie dzielnicach miast⁴⁰. Podstawowe urzędy powinny być łatwe do zlokalizowania i dostępne, najlepiej w lokalizacjach domyślnych, a więc centrach miast.

Usługi publiczne o charakterze technicznym, a więc sieć drogowa, komunikacyjna, kolejowa i dostępność infrastruktury oraz jej obiektów i świadczonych usług, są warunkiem dogodnego dostępu do usług o charakterze społecznym i administracyjnym⁴¹.

System transportowy i komunikacyjny wymaga w całym regionie opolskim zdecydowanych działań naprawczych. Dotyczy to obszarów wiejskich, zwłaszcza peryferyjnie ulokowanych, które niejednokrotnie mają lepsze połączenie z ośrodkami regionalnymi poza województwem aniżeli z Opolem. Zdecydowanych działań wymaga również poprawa jakości infrastruktury komunalnej pod względem zarówno jakości, jak i dostępności. Obszarem interwencji obejmującym znaczną część województwa jest ochrona przeciwpowodziowa. Działania w tym zakresie obejmują m.in. budowę i przebudowę wałów przeciwpowodziowych, przebudowę lub budowę polderów. Powiaty, które mają najbardziej utrudniony dostęp do usług publicznych w zakresie technicznym i komunikacyjno-transportowym, to: brzeski, oleski, opolski, prudnicki, strzelecki i aglomeracja opolska.

---

⁴⁰ Przykładem jest lokalizacja II Urzędu Skarbowego w Opolu przy ul. Cementowej, która jest słabo skomunikowana z centrum i nie dysponuje zbyt dużym parkingiem. Takie umiejscowienie urzędów skutkuje wysokim kosztem finansowym i czasem dojazdu, a także pogłębia społeczne wykluczenie mieszkańców wsi.

⁴¹ K. Heffner, *Analiza wyników ankietyzacji dotyczącej identyfikacji potencjałów i obszarów problemowych w województwie opolskim w zakresie świadczenia usług publicznych*, UMWO, Opole, lipiec 2012.

Infrastruktura społeczna na obszarach wiejskich województwa opolskiego w 2009 r. nie była ani mocno rozwinięta, ani dostosowana do istniejących potrzeb. Najgorzej sytuacja przedstawia się w zakresie służby zdrowia, placówek stacjonarnej opieki społecznej, dostępu do żłobków i przedszkoli. Uczestnictwo dzieci wiejskich w edukacji przedszkolnej było mniejsze niż dzieci miejskich. Założyć można, że wybór szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej w przeważającej mierze uzależniony jest od możliwości dojazdu i istnienia sieci szkół w najbliższej okolicy. W przypadku oferty bibliotecznej i instytucji kulturalnych sytuacja przedstawia się dobrze. Inną kwestią jest jakość infrastruktury społecznej. Generalnie, nie jest ona pozytywnie oceniana. Obszary, które mają najbardziej utrudniony dostęp do usług publicznych w zakresie społecznym, to: aglomeracja opolska, pogranicze polsko-czeskie i powiaty: opolski, brzeski, oleski, kluczborski.

W opinii władz lokalnych dostęp do Internetu szerokopasmowego jest utrudniony, a problem jest dostrzegany głównie w zachodniej części regionu. Realizacja e-usług w urzędach gmin województwa opolskiego nie przedstawia się korzystnie i może świadczyć o braku zrozumienia następujących zmian technologicznych. Powiaty, które mają najbardziej utrudniony dostęp do usług publicznych w zakresie społecznym, to: brzeski, nyski, prudnicki i pogranicze polsko-czeskie.

Literatura

- Bińczycki B., *Urząd gminy jako organizator usług publicznych*, [w:] *Organizacje komercyjne i niekomercyjne wobec wzmoczonej konkurencji oraz wzrastających wymagań konsumentów*, pod red. A. Nalepki, A. Ujwary-Gil, Wyższa Szkoła Biznesu-National Louis University, Warszawa 2010.
- Borowiec L., *Controlling w realizacji usług publicznych gminy*, Oficyna WoltersKluwer Business, Kraków 2007.
- Cichowicz M., Dzierżanowski W., Stachowiak M., Zasłona M., *Usługi użyteczności publicznej a pomoc publiczna*, Szkolenia, ekspertyzy i publikacje w zakresie pomocy publicznej dla UOKiK w ramach programu TransitionFacility PL2004/016-829.01.10, Rezerwa Elastyczna, 2006.
- Czerwińska M., Tomalak M., *Mierzenie jakości usług publicznych w czterech gminach województwa pomorskiego. Wdrożenie systemu mierzenia jakości*, Prezentacja dostępna: http://www.popt.gov.pl/dzialaniapromocyjne/Documents/4Mierzenie_jakosci_uslug_publicznych_04062012.pdf.
- Duda J., Jeżowski A., Misiąg W., Nowak B., Szlachta J., Zaleski J., *Mierzenie ilości i jakości usług publicznych jako element programu rozwoju instytucjonalnego*, IBnGR, Warszawa 2004.
- Dziarski G., Kłosowski W., *Usługi publiczne, w tym komunalne*, FRDL, Agencja Wydawniczo-Reklamowa MT, Warszawa 2003.
- Heffner K., *Analiza wyników ankietyzacji dotyczącej identyfikacji potencjałów i obszarów problemowych w województwie opolskim w zakresie świadczenia usług publicznych*, UMWO, Opole, lipiec 2012.
- Hyman D.N., *Public Finance. A Contemporary Application of Theory to Practice*, The Dryden Press, Fort Worth 1996.
- Kachniarz M., *Efekt skali a efektywność usług publicznych*, artykuł dostępny na stronie: <http://web.ae.katowice.pl/stanley/konferencja/pdf/Kachniarz.pdf>.

- Klemens B., *Analiza wyników ankietyzacji w zakresie identyfikacji potencjałów i obszarów problemowych w województwie opolskim na poziomie gmin i powiatów*, UMWO, Opole, lipiec 2012 (niepublikowany).
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 13 lipca 2010.
- Materiał roboczy do wypracowania diagnozy społeczno-gospodarczej województwa opolskiego w ramach procesu przygotowania strategii rozwoju województwa opolskiego, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, styczeń 2012.
- Monitorowanie usług publicznych w miastach. Analiza porównawcza: kultura, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, transport*, Związek Miast Polskich, Poznań 1999.
- Obszary wiejskie w Polsce. Studia i Analizy*, GUS, Warszawa-Olsztyn 2011.
- Opolski K., Modzelewski P., *Zarządzanie jakością w usługach publicznych*, Wydawnictwa Fachowe CEDEWU, Warszawa 2004.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego. Synteza*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2010.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego*, Zał. nr 1 do Uchwały nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010, Opole 2010.
- Raport – krajowe i zagraniczne doświadczenia w zakresie badania jakości usług publicznych i jakości życia*. IBnGR, Gdańsk, wrzesień 2011.
- Raport o sytuacji mikro- i małych firm w roku 2010*, Bank Pekao SA we współpracy z PBS DGA.
- Tadeusiewicz R., *Zinformatyzowane usługi publiczne w Polsce. Szanse, bariery i wyzwania dla administracji publicznej*.
- Wańkiewicz W., *Wskaźnik realizacji usług publicznych*, Program Rozwoju Instytucjonalnego, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Akademii Ekonomicznej w Krakowie, styczeń 2004.
- Województwo opolskie 2010: podregiony, powiaty, gminy*, Urząd Statystyczny, Opole 2010.

ACCESS TO PUBLIC SERVICES IN RURAL AREAS IN OPOLE VOIVODESHIP

Summary: The main aim of the article is to present rural areas of Opole Voivodeship in which the access to public services is on a low level. Rural areas are traditionally understood as poor and worse developed than cities. Better quality of public services and better quality of technical infrastructure are very important to increase standard of living of rural areas.

Keywords: public services, rural areas, Opole Voivodeship, availability.